

Het auteursrecht dezer artikelen is voorbehouden volgens de bepalingen der wet van 28 Juni
1881, Indisch Staatsblad 1881 no. 199.

BRIEVEN UIT MARS.

I.

Overgedrukt uit *De Locomotief* van 2 Mei 1899.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Bl. Broekhoofd no 32

gen 1-12

Naamlooze Vennootschap Dagblad »De Locomotief.«

BRIEFVEN UIT MARS

Overgedrukt uit De Locomotief van 2 Mei 1898

Brieven uit Mars.

(Optisch-electrische correspondentie van »De Locomotief».)

Inleiding.

Naar men weet is, dank zij de vindingrijkheid van onzen genialen landgenoot Prof. Telskop (voortbouwende op de ontdekkingen van den Italiaan Schiaparelli), optische gemeenschap verkregen met de planeet Mars, en heeft daarna weér de Amerikaansche sterrekundige Yenkyson een electrisch seinstelsel uitgevonden om van gedachten te wisselen met Professor Papaloer, den directeur van het observatorium te Perversoli⁽¹⁾. *De Locomotief* heeft zich gehaast, dezen blauwkijker⁽²⁾ uittenoodigen, tegen zwaar honorarium (betaalbaar zoodra specie-verzendingen naar Mars mogelijk zijn) wekelijks een brief te zenden over de maatschappelijke toestanden, zeden, gebruiken, instellingen en bewoners van onze zusterplaneet.

Prof. Papaloer.

Papaloer zelf heeft voor de eer bedankt, wijl hij — zoo seinde hij — alleen kijkt naar hetgeen buiten Mars ligt, en dus niets weet van de toestanden op Mars zelf. Hij heeft echter een onderwijzer bij de gouvernements lagere school, den heer Hollebuuk, die in zijne avonduren wel voor kranten schrijft, verzocht de taak op zich te nemen, zich zelf beschikbaar stellende om Hollebuuk's brieven overteseinen naar Washington.

Papaloer's studieveld.

Volgens de voorwaarden toch van het aan Yenkyson in de Vereenigde Staten verleende octrooi — onze landgenoot Telskop verdient natuurlijk aan zijne ontdekking weér geen rooien cent — moet Washington gedurende tien jaren het monopolie behouden van de optisch-electrische gemeenschap met Mars. De over Washington geseinde berichten worden tegen hoog tarief verkrijgbaar gesteld over den geheelen aardbodem. Yenkyson heeft zijn recht op de hieruit voortvloeiende enorme winsten voor 500 millioen dollars ingebracht in de *Mars-Washington-Optical-Company-Limited*, en verveelt zich sedert op een jacht met diamanten patrijspoortjes.

Naam en betrekking van onzen correspondent.

Octrooi van Yenkyson.

Kostbaarheid onzer correspondentie.

De Locomotief is het eerste Indische blad, dat zich de enorme onkosten getroost van eene uitvoerige correspondentie uit Mars. Behalve het later te betalen honorarium van Hollebuuk — voorloopig gedeponseed bij notaris Houthuysen — en de provisie ad 10 % voor Papaloer (die, schoon slechts loerende buiten Mars, toch niet afkeerig is van het Marsiaansche slijk) hebben wij aan de M-W-O-C-L te betalen 100 dollars per Mars-woord, buiten de aardsche seinkosten van Washington naar Semarang. Hollebuuk's brieven worden naar Washington overgebracht in het Jenkyson-alphabet, en in denzelfden vorm naar hier geseind. Met de door Papaloer verstrekte inlichtingen en na de noodige vooroefening, is de redactie van *De Locomotief* thans in staat, hiervan verstaan-

Taal der correspondentie.

(1) Perversoli is eene der hoofdsteden van Mars. De uitgang »oli» beteekent in vele Marsiaansche woorden: »vol van», »aangetast door».
(2) Mars-taal voor: »sterrekundige».

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. 2003 heeft no 32
van 2

baar Hollandsch te maken, waarbij de juiste zin der mededeelingen strikt wordt gehandhaafd. Hollebuuk seint natuurlijk in de taal van het Marsvolk waartoe hij behoort, wonende in het noordwestelijk deel der planeet. Enkele typische woorden laat ik voor de curiositeit onvertaald, maar licht ze dan steeds door korte aantekeningen toe.

Een en ander veroorzaakt ons natuurlijk veel kosten en moeite, waarvoor in ruil wij slechts iederen abonné beleefd verzoeken, ons een anderen aan te brengen.

P. B.

I

Perversoli 31 Maljari 4011.

Domst modder-pjas! ⁽³⁾

Waarom geen inleiding.

Daar ik, na mijne zes schooluren, 's avonds het t'huiswerk moet nazien, mijne vrouw gelijk geven, de jengels ⁽⁴⁾ in slaap maken en de notulen schrijven voor het Nut, waarvan ik secretaris ben, terwijl Uw goed fuilebaki ⁽⁵⁾ mij niet betaalt per woord maar per brief, zal ik geen onnoodige woorden vuil maken, doch terstond zonder broek in bed stappen ⁽⁶⁾.

Niet slechts Mars, maar al wat de marsfeut ⁽⁷⁾ om zich heen ziet, is vóór ongeveer 6000 niksen ⁽⁸⁾ geschapen door Greuth den Almachtige. Vóór dien tijd was er heelemaal niets, behalve Greuth zelf. Toen schiep Hij Mars, en op Mars den feut. Ons ontstaan zal u hieruit wel duidelijk zijn.

Mars en de Marsfeut zijn de spil waarom al het bestaande draait. Zoo-gij dit den lezers van uw fuilebaki niet goed inprent, zullen zij nooit een juist begrip krijgen van den toestand.

De eerste marsfeut werd door Greuth »pjas» gedoopt, maar kon op zichzelf niet beantwoorden aan de opdracht om zich te vermenigvuldigen. Greuth maakte dus een tweede, die hij »grillebil» noemde, en gaf aan beiden te zamen de noodige werktuigen tot voortplanting, waarvan zij terstond naarstig gebruik maakten. Dientengevolge is Mars thans vol met pjassen, grillebillen en jengels.

Ontstaan der seksen.

⁽³⁾ Den aanhef van Hollebuuk's eersten brief laat ik voor de eigenaardigheid onvertaald. »Domst» beteekent »goed»; onze »aarde» heet in Hollebuuk's taal »modder»; »pjas» is ons »man». Woordelijk schrijft dus de waardige onderwijzer: »goede aardman». Evenals bij ons gebruikte men vroeger in den aanhef van brieven »geacht», doch hiervan is men teruggekomen wijl het leidde tot te veel misverstand.

⁽⁴⁾ Kinderen.

⁽⁵⁾ Dagblad.

⁽⁶⁾ Marsiaansche spreekwijze voor ons: »met de deur in 't huis vallen». Waarschijnlijk wordt gezinspeeld op vermindering der moeite van later in bed, om de warmte of eenige andere reden, de troisième weér uittrekken.

⁽⁷⁾ De hoogst ontwikkelde diersoort op Mars heet »feut», wat doet denken aan »foetus». Marsfeut beteekent dus marsmensch.

⁽⁸⁾ Jaren.

Stinkfeuten.

Volledigheidshalve — niet omdat er eenig gewicht aan valt te hechten — deel ik U mede, dat deze scheppingsgeschiedenis wordt weersproken door lieden die wij »stinkfeuten» ⁽⁹⁾ noemen. Zij beweren dat er nooit een Greuth is geweest, dat alles zichzelf heeft gemaakt door maar steeds te draaien en van vloeibaar vast te worden, terwijl de feut is ontstaan uit een dier met een allergemeenst gezicht, dat weér uit andere is ontwikkeld, en het allereerste uit eene scheikundige verbinning. Ik behoeft U niet te zeggen, hoe diep het vooral onze grillebillen grieft, te worden uitgemaakt voor afstammelingen van een vunzig beest met grijzend bakkes en onpure gewoonten. Iedere welopgevoede marsfeut ziet dan ook op een stinkfeut minachtend neêr.

Grievende krenking.

Oorsprong van den dood

Zooals gezegd vloeit Mars thans over van feuten en jengels. Het zou hier nog voller zijn indien wij niet, na korter of langer leven, weér moesten sterven. Oorspronkelijk wilde Greuth ons hier altijd laten en zou in dat geval zeker hebben gezorgd voor het noodige voedsel, maar de eerste gril heeft ons deze gunst ontnomen door, nieuwsgierig en eigenzinnig als zij alle zijn, terstond iets te doen wat Greuth uitdrukkelijk verbood. De eeuwige gerechtigheid eischte toen dat wij alle hiervoor moeten boeten, maar of dit een straf is weten wij nog niet juist, daar wij na een deugdzaam leven van hier naar den hemel gaan en eeuwig gelukkig zijn. De grillebil staat in ieder geval bij ons hoog in eere. Aan tafel wordt zij het eerst bediend, in de comedie krijgt zij de beste plaats, in 't algemeen laten wij haar overal vóór gaan, behalve bij brandgedrang, waar wij haar terug duwen. Zaagfeuten ⁽¹⁰⁾ beweren dat deze beleefdheid van den pjäs voortvloeit uit onbewuste zinnelijke bekoring door de schoonheid der gril ⁽¹¹⁾, maar dan moet het toch zijn door den opschik dien zij zich om 't lijf hangt, want ik verklaar dat de schoonheid van mijn huisgril Drakatjoem mij in oogenblikken van intimiteit nooit heeft getroffen, en juist dan is men misschien hartelijk, maar nooit beleefd. Ook der grillen bijzondere liefde kan het niet zijn, want sommige worden ronduit huisplagen genoemd, en alle hebben zij van die eigenaardigheden, die den pjäs van ergernis bijna uit zijn vel doen springen.

Beleefdheid jegens de grillen.

Verklaring hiervan.

Hier moet ik afbreken, want ik hoor Drakatjoem mij roepen om haar te helpen uitvaren tegen den groenboer, die zijn geld wil hebben. Tot een volgenden brief dus.

Afscheidsgroet op Mars.

Hartelijke bilklap ⁽¹²⁾ van

SCHARMINKEL ⁽¹³⁾ HOLLEBUUK.

⁽⁹⁾ Eigenlijk »geurmakers», »opsnijers», op Mars echter de soortnaam voor vriendenkers.

⁽¹⁰⁾ Wijsgeeren.

⁽¹¹⁾ Verkorting voor grillebil, zooals ons »toet voor »toetepoet», »lel» voor »leliebel», »troel» voor »troeleboel».

⁽¹²⁾ De marsfeuten groeten elkaar door een klap met de hand op de eigen rechterbil, hetgeen pleit voor hunne oprechtheid.

⁽¹³⁾ Veel gebruikelijke voornaam op Mars, vooral onder de minvermogenen.

7

Het auteursrecht dezer artikelen is voorbehouden volgens de bepalingen der wet van 26 Juni
1881, Indisch Staatsblad 1881 no. 190.

BRIEVEN UIT MARS.

V.

Overgedrukt uit *De Locomotief* van 13 Juni 1899.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. v. d. Hoff no 32
4-4

Naamlooze Vennoetschap Dagblad »De Locomotief».

de pjas, maakt van den opschik veel werk. Aan steentjes en metalen dingetjes, die veel kosten wijl er weinig van op Mars zijn, hangt een hooge grillebil soms de rijkdom van een heel land aan haar lijf. De groote pjas is meer gesteld op kruisjes, die hij krijgt van vorsten en op zijn borst speldt. Onze edele neiging om iets te dragen, dat een ander niet heeft, begint reeds bij den jengel en daalt eerst met den grijsaard in het graf. Vecht- en hof-pjassen kleeden zich grootendeels in goud. Het is een verheffende aanblik, hen bij openbare plechtigheden geheel te zien vervuld van hun schoonheid, vol kruizen, linten, goud, zilver, oliehoofden en rechte scheidingen. Men verongelijkt dan ook mijns inziens den pjas, door hem te beschuldigen van minder aan de deugd der *vanitas* te doen dan de gril. Beide seksen, vooral onder de hooggeplaatsten, beschouwen haar als een harer duurste plichten. En terecht, want liepen de hooge feuten ook slechts één dag naakt, het ware gedaan met hun gezag en aanzien.

Een derde hoofddeugd is de *Civilitas* of *Welgemanierdheid*. Geen welopgevoede feut, tenzij door drift vervoerd, zal zich over een medefeut in diens bijzijn ongunstig uitlaten. Hij wacht daarmee tot de ander is vertrokken, en vermaakt er dan tevens het nog aanwezige gezelschap mee. Dit, met nog eenige andere voorschriften, noemen wij »vormen». Zij zijn van zoo overwegend belang in onze samenleving, dat men alles mag doen als men *die* maar in acht neemt. Wie zich in vornaam gezelschap weet voor te doen als pjas van de wereld, mag gemeene dingen zeggen tegen jonge meisjes, zich in achterbuurten verslingeren, zijn besten vriend ongelukkig maken. Onberispelijke kleeding, hoogkoude oogen, taktvolle vleitaal maken alles goed. Ik ken in het samenstel onzer zeden niets schooners dan de »vormen». Aan vorstelijke hoven worden zij »*etiquette*»

genaamd. Is het niet hartverheffend, zoovele trotsche grillen en pjassen, zwaar belast met stille zonden en minachtend neêrziende op al wat onaanzienlijk is, slechts door de hooge distinctie hunner manieren zich te zien baden in vorstelijke gunst?

Tot de hoofddeugden zou ik ten slotte nog willen rekenen de *Gravitas* of *Deftigheid*. Een feut, die zich zelf respecteert, gevoelt in hooge mate het gewicht van zijn eigen persoon, den ernst zijner meeningen, het belang van al wat hij doet of zegt. Scherts is hem een gruwel. Het leven, vooral zijn leven, is eerbiedwaardige ernst. Hij komt nooit uit den plooi. Zijn laatste snik is een smak van zelfgenoegzaamheid.

Thans eenige deugden van mindere orde, eigenlijk bastaard-soorten, als min of meer vermengd met de neiging om het eigen *ik* niet geheel voorop te stellen. Daartoe behooren:

De *Charitas* of *weldadigheid*, bestaande in het weggeven van kleinigheden die men zelf niet behoeft.

De *Modestas*, of het naar den achtergrond dringen onzer verdiensten, om ze bij gelegenheid des te beter te doen uitkomen.

De *Sensibilitas* of *goedhartigheid*, die ons drijft tot onnoodige hulp aan medefeuten.

Onze belangrijkste bastaarddeugd is de *Amor* of *Liefde*, wetenschappelijk *dementia* genaamd. Zij uit zich in velerlei vormen, als:

dementia furiosa, liefde tusschen verloofden, zoo hevig dat zij met algeheele blindheid slaat;

dementia calmata, liefde tusschen echtgenooten, die de schellen weêr van de oogen neemt;

dementia excitata of liefde voor Vaderland en Vorst, reeds vroeger behandeld;

dementia familiaris, liefde van jengels voor ouders, die hen vertroetelen;

dementia consanguinalis, van ouders voor jengels, in welke zij hunne jeugd

F *Beavours*
of *clappersheid*
is een niet
minder geerde
hoofdeugd,
door zij
de minte
inbreuk op
hetgeen mij
beschouwen
als over een
rechten of
betsver
kan stantelyk
te werken
zelfs in het
bened van
den atoching
afterarschen.

hopen terugte vinden;

dementia testamentalis, liefde voor rijke ooms of tantes;

dementia popularis, liefde voor het Volk, om kamerlid te worden;

dementia theatralis, manifest-liefde van vorsten voor volken;

dementia traditionalis, waanliefde van volken voor vorsten;

dementia philanthropica, liefde om be-roemd te worden als menschenvriend;

dementia laconica, broederliefde, die ons een broeder aan 't ontbijt hartelijk »goemôgen» doet zeggen;

dementia impudica, die het lijf verschroeit maar het hart verkoelt;

dementia mamillaris, kalverliefde, die met neusstooten den genotsemmer omverwerpt;

dementia propria of eigenliefde, die alle andere omvat.

De *Amor* of *Dementia* is daarom zoo'n belangrijke deugd voor den feut, wijl zij hem gelegenheid biedt zichzelf te bevoordeelen, onder den schijn van het anderen te doen.

Nog verdient vermelding de deugd der *sobrietas* of *matigheid*. Zij is slechts verplichtend voor onvermogenen, die de algemeene ergernis wekken wanneer zij hunne centen verdoen aan alcohol of aan een goeden maaltijd. De meer vermogende, ook hij die crediet

heeft, mag zich te buiten gaan aan wat hij wil.

Van zulke partieele werking hebben wij een tweede voorbeeld in de *probitas* of *eerlijkheid*, die slechts verplichtend is onder de tien pop (1).

Ik mag van de deugd niet afstappen, zonder te herhalen dat u wél moet onderscheiden tusschen onze maatschappelijke en nobilingsche deugden. Deze twee toch komen niet zelden met elkaar in botsing. Zoo zal maatschappelijke deugd voorschrijven, slechte mijn-aandeelen duur te verkoopen, nobilingsche, luid te verkondigen dat zij niets waard zijn; maatschappelijke: den beleediger een slag in 't gezicht geven, nobilingsche hem vriendelijk te verzoeken voorttegaan.

Zooals reeds vroeger gezegd hebben wij er op gevonden, de maatschappelijke te belijden in onze daden, de nobilingsche in onze kerken, toespraken en sterfuren. Zoo loopen zij elkaar uit den weg, en geven ons slechts zelden moeite door onderlingen strijd.

täv.

SCHARMINKEL HOLLEBUUK.

(1) Muntstuk op Mars.

F ~~De deugd~~ In desen brief heb ik overigens de deugd slechts behandeld uit een oogpunt van zedelykheid. In huerenke het wettelyke standpunt daerom vericht, hoop ik u later uiteenzetten.

Met auteursrecht dezer artikelen is voorbehouden volgens de bepalingen der wet van 28 Juni 1881, Indisch Staatsblad 1881 no. 109.

BRIEVEN UIT MARS.

VI.

Overgedrukt uit *De Locomotief* van 20 Juni 1899.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. Brooshoft no 32
42 4

Naamloos Vereenigt Dagblad »De Locomotief».

Brieven uit Mars.

(Optisch-electrische corr. v/d »Loc.»)

VI.

Seksueele attractie. Huwelijk. Schoonheid der instelling. Geen gelijk recht voor pjas en gril. Bedillers. Drakatoem als voorbeeld. Jengels. Huishouden. Onverwachte stoornis.

Verschillende mijner uitlatingen deden U reeds begrijpen, dat de pjas en de grillebil op Mars zich tot elkaar voelen aangetrokken. Dit komt doordat Greuth aan ieder hunner een deel heeft gegeven der vermenigvuldigingswerktuigen, zoodat zij elkaar tot aanvulling noodig hebben. In verschillende vormen is hetzelfde 't geval bij planten en dieren. Ik zal mij bepalen tot de feuten, en heden den vorm bespreken waaronder Wet en Zedelijkheid hun toestaan, met elkander te paren. Onder feuten versta ik natuurlijk steeds beschaafde, dat zijn Nobel-feuten.

Ook hier was weér strijd tusschen onzen aanleg en Greuth's gebod. De pjas behoeft door zijne natuur, in dit als in ieder ander genot, afwisseling, maar Greuth heeft hem, volgens verklaring van de meest bevoegde uitleggers Zijner bevelen, het leven met meer dan ééne gril verboden.

Onze wetgevers hebben met veel talent ook weér deze moeilijkheid uit den weg geruimd. Zij verbieden den pjas op zware straf, meer dan eene wettige gril te nemen, maar laten hem vrij om bij onwettige zooveel afwisseling te zoeken als hij verkiest. De wettige verbintenis heet »huwelijk" en wordt gesloten door een knolfeut met witte das, die rijke paren zandoenlijk toespreekt en arme afsnauwt. De onwettige wordt gesloten op een divan met een flesch champagne, en heet »liaison".

2

Op deze vernuftige regeling zijn wij terecht prat. Zij verheft onze zedelijkheid hoog boven die der pjasen in *niet*-Nobel-landen, die schandelijk leven met vier of meer grillebilen, en laat ons tóch vrij om op de meest beestachtige wijze te voldoen aan onze neiging tot afwisseling. Niemand behoeft daarvan iets te merken; 's avonds in den donker sluipen wij een deurtje in, en klaar is Kees. Hooggebooren pjasen achten zelfs nog deze geheimzinnigheid onnoodig en te burgerlijk. Greuth zelf gaf hun immers de behoefte aan variatie. Zij rijden dus openlijk met hun liaisons, zitten er meé in de comedie, drinken en spelen in hare appartementen, leggen hun heele vermogen en dat hunner vrouwen en kinderen aan hare voeten, kortom drijven de variatie tot het uiterste. De wettige gril hoort dit wel, maar lacht er om of doet hetzelfde met pjasen harer vriendinnen. Dit laatste is echter werkelijk zondig, want zij kreeg van Greuth *niet* de behoefte aan afwisseling; voor haar is toujours perdrix (1) voldoende. Zij doen het dus uit louter slechtheid. De rechter straft haar dan ook, zoodat hij 't merkt, zwaar, en de echtgenoot vecht bloedig met haren medeplichtige — tenzij hij er voordeel in ziet, zich te houden of hij niets weet.

Maar hoe dan ook, geheim of openbaar — *ik* doe het geheim, wijl Drakatoem op dit punt zeer burgerlijke inzichten heeft — *iedere* pjas, hoog of laag, goed of slecht, rijk of arm, mooi of leelijk, zoekt afwisseling bij grillen buiten zijne wettige. Dáár geen vooroordeelen, geen verouderde of bekrompen denkbeelden, maar cordate schaamteloosheid, mannelijke ongebondenheid, moedig trotseeren van ongeneeslijke ziekten. En over alles heen ligt, zorgvuldig uitgespreid, Nobel's reinwit kleed. Slechts de wettige Echt is, met opgeheven hoofd, zichtbaar. Fier staat hij daar, als een schitterend baken uit het land der beschaving, werpende uit de heet ge-

(1) Een dagelijksche spijs op Mars, als bij ons de aardappel.

RED. Loc.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. Bernevoort heeft me 32
gen 8.

schreide oogen zijn licht over de wereld-zee, glanzend, verblindend, zegepralend, den weg wijzend naar Zedelijkheid aan barbaarsche volken, die niet gelooven in den Greuth van Nobel!

Maar ook deze verhevene instelling wordt door onuitstaanbare betweters alweêr bedild en aangevallen. Het zou schijnheilig en onzedelijk zijn, openlijk trouw te zweren aan ééne gril en heimelijk te minnekoozen met andere. Het zou onbillijk zijn, dat wel de pjas naar niet de gril afwisseling mag zoeken. Laat U, goede modderpjas, zoo Gij van dit gezeur soms hoort, niet o n den tuin leiden. De stinkfeuten weten niet het A. B. C. van wat zij bespreken. Een fladderend echtgenoot verbreekt *niet* zijne belofte, want hij beloofde liefde en geeft die ook; bij andere grillen brengt hij slechts zinnelijken lust, wat geheel iets anders is dan liefde. De gril behoeft *geen* gelijk recht met den pjas, want hare neiging is *niet* afwisselend, en bovendien moet zij zorgen dat er geen verwar- ring komt in de jengels. Iedere welopge- voede grillebil begrijpt dit. Om een voor- beeld te noemen, Drakatjoem heeft nog nooit naar een anderen pjas verlangd en zou zeker, in het ondenkbare geval dat er een haar lastig viel, de heele buurt bij elkaâr gillen. Ook zeggen de vrienden, dat de menschen ongelukkig worden door gedwongen bij elkaâr te blijven. Vooreerst geeft de wijze wet ons ge- legenheid, van onze grillen afte komen door ze zwaar te mishandelen, en zelfs nog op andere wijzen, maar ten tweede is het huwelijk geen instelling voor ons plezier doch ten behoeve der maatschappelijke orde, als bevorderende de concentratie van rijkdom, naar U weet de hoeksteen van ons maatschappelijk gebouw. Kortom, de koude kritiek is tot heden op ons warm huwelijk afge- sist als water op gloeiend ijzer. Trois alle diepdenkers, zullen wij blijven voort- gaan met ééne gril te trouwen en zoo- veel mogelijk andere te liefkoozen.

Uit het huwelijk komen meestal

jengels, ook wel »panden onzer lief- de» genaamd. Pjas en gril maken ze zamen, maar de gril houdt ze bij zich tot zij rijp zijn en voedt ze tot ze al- leen kunnen eten. De vroeger genoem- de viermanspatie-grillen zijn echter be- zig dit te veranderen; zij zeggen dat het haar te veel tijd kost, dien zij wil- len gebruiken voor vergaderen en de aandacht trekken. Ook uit een »liaison» komen kinderen, maar die zijn niet echt en worden veracht of in gestich- ten gedaan. De jengels geven aan rijke ouders vreugde door reeds vroeg meer aanleg te toonen dan alle andere, aan arme door voor hen te bedelen. Het verschil tusschen jonge en oude jengels is, volgens een wijszeer, dat de eerste wandelen op het kleed, de laatste op het hart hunner moeders.

Behalve de zorg voor de jengels heeft de gril ook voor hare rekening die voor de bedienden, de wasch en het eten. Dit heet »huishouden», maar de vier- manspatie wil ook dit overdragen aan den pjas, daar de gril nu lid der Kamer en advocaat wenscht te worden. De pjas verdient het geld voor het gezin, de gril geeft het uit. Sommige pjassen verlaagen terecht, dat de gril zuinig zal zijn op alle uitgaven, behalve die strekken tot nut en genoegen van den pjas zelf.

Fuilebaki schrijver!

Scharreminkel leit voor minstens drie dagen op z'n rug (2) ik heb 'm z'n vet gegeven 't is Greuth geklaagd wat hij jou daar over het huwelijk heit ge- schreven hij wou 't pampier nog in z'n mond stoppen maar ik was 'm te gauw af wel zoo jij doet het in 't ge- heim want Drakatjoem heit zulke bur- gerlijke inzichten jesis nobel as ik er om denk dan jeuke me telkens de grijpers

(2) Dit incident verraadt ons het geheim, dat Hollebuuk is gehuwd met eene vrouw van minder beschaafde manieren. Ik heb hare schrijfwijze en spelling zoo goed moge- lijk in het hollandsch overgebracht, slechts de al te ruwe uitdrukkingen der vertoornde dame weergavende door het teeken (+).

de (+). . . de vuilpoes had ik dat geweten ik doch ook al waar blijve de cente en het huvelijk is dan zoo'n verhefen instelling ja an m'n (+) wil ik uwe is *wat* zeggen aardpjas ik ben 'n fesoenelijke verrevers dochter en as m'n vader z'n slinger niet gebroken had toen die bij de fruile van de ladder viel dan had ik (+) in den heelen hollebuuk ge- had want ik had er wel tien die d'r vingers aflikten om me te kreige en jansie van de kruienier want ik heb ten alle tije met net volk omgegaan zee nog teuge me meid zee ze wat mot je met zoo'n schoolfrik doen dat ken niks geven als honger lije maar toe werd ik toch giftig want uwe mot wete asdat ze eiges maar vree met 'n bakkerskneg en'k zee tegen d'r jans zee'k beter 'n schoolfrik as zoo'n nacht- arbeijer maar dat mag nou zijn zoo 't wil ik wou maar zegge dat scharreminkel liegt as'n zwijn assie praat van het onden- kelijk geval dat andere pjassen me lastig zouwe vallen niet da'k niet zou schreeu- wen en ze op d'r holvat slaan daar heit ie gelek in want ik ben geen vuilak zoo- as hij maar hij mot niet denken astat ik.... maar daar heit jou fuilebaki nou

niks mee te maken ik wil maar zeggen astat ik op 't punt was om dezen heelen brief met z'n verhefene instellingen hoe durft de (+)-looper d'r nog van te praten bijkans verscheurt had maar honderd pop is honderd pop en perfes- ter papeloer zeit astat ze 't geld nou wel gauw zelle kunnen overmaken want dat de kommelekatie al beter en beter word en dan reken ik er op voor 'n bruisgiffie voor onze klezien die verkeert met 'n apoteker want ze is goed genoeg voor de beste en daarom zend ik den brief toch maar na papeloer maar hoe jij voor al die leugens van scharreminkel zooveel centen wilt dis- pendeeren dat gaat mijn hollevat te hoog maar dat mot je zelvvers maar weten de lezers van je fuilebaki zijn zeker dom ge- noegt om zulke dingen te slikken alleen dit zeg ik uwé astat hollebuuk niet meer over de liefde en 't huvelijk zal schrijven want dat heb ik hem nou streng ver- boje en dan weet ie wel wat er óp staat drakatjoem hollebuuk geboren bakker.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Col. B. 2005 hoofd no 32

sen 9

Est auteursrecht door artikelen is voorbehouden volgens de bepalingen der wet van 28 Juni 1881, Indisch Staatsblad 1881 no. 199.

BRIEVEN UIT MARS.

VII.

Overgedrukt uit *De Locomotief* van 28 Juni 1899.

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

*Col. Broos hoofd no 32
gen 10*

Naamloos Venneetschap Dagblad *De Locomotief*.

Brieven uit Mars.

(Optisch-electrische corr. v/d »Loc.»)

VII.

Confidentie van Hollebuuk. Onderwijs. Doel. Vroeger en tegenwoordig stelsel. Lager onderwijs. Aanvang. Duur. Hoezeer gewaardeerd. Omgang der jonge sexsen. Examens. Hun gewicht. L. O. voor allen toegankelijk. Beteekenis hiervan. Growth en de school. Uiteenloopende meeningen. Karaktervolle strijd. „Andersdenkenden”. Voor-schriften van neutraliteit. Moeilijk op te volgen. Hollebuuk's plichtmatigheid. Middelbaar onderwijs. Grootte omvang. Oorzaken daarvan. Hooger onderwijs. Voor wie bestemd. De „bonsens”. Dreigend gevaar hiervan. Taak der proppen. Bevredigend resultaat. Finitis coronat opus.

Verontschuldig, goede aardpijs, het plotseling afbreken van mijn vorigen.

Drakatoem zei mij dat zij hem had opgezonden met een bijschrift, en hieruit zult gij wel hebben gezien wat een onbeschaafd schepsel zij is. Ja, mijn domme, dat is onze hoofdfout, dat wij voor een knap grillensnoetje hals over kop in den afgrond springen. Zij was wat wij noemen een mollige meid, en ik een magere ondermeester die bij hare ouders in den kost lag. Zij stopte mij soms een lekker brokje toe, en zoo vloog ik er in. Nu wou ik er wel weér uit, maar zooals u weet kan dat niet tenzij wij elkaar zwaar mishandelen, wat trouwens bij hare ontdekking van mijn vorigen brief niet veel heeft geschied.

Draakje's onbeschaafdheid brengt mij van zelf op hetgeen ik ditmaal wil bespreken; het *onderwijs*. Dit is wel de belangrijkste instelling, die wij op Mars hebben. Het doel er van, gelijk van al ons streven, is : meer te krijgen dan anderen.

Vroeger probeerden wij dit door dapperheid en kracht, nu door knapheid. Welk een vooruitgang, niet waar? Voor den jengel geen rossen en jagen meer, geen paardrijden of visschen, geen los loopen in de vrije natuur, voor den pjas geen ruderlijke spelen, geen bierkroezen en geschoffeerde grillen, maar gedurende het eerste deel van zijn leven het holvat vol pompen, om het in 't tweede weér te laten leégloopen, en daarna welvoldaan te sterven. Dit is de »zegening van het onderwijs”, waarlijk met bleeke jengelgezichten, griltjes vol hoofdpijn en zenuwziekten der volwassenen niet te duur gekocht.

Ons onderwijs vangt aan op ons derde jaar, maar is dan nog slechts wat gefriebeel en heet hiernaar freubelen. Eerst op ons zesde jaar wordt ons hoofd geschikt voor regelmatig inpompen. Ongeveer zeven jaren zitten wij dan op harde, min of meer gekerfde en gespikkelde, banken en pompen en pompen maar door, of *worden* gepompt door ambtenaren, die onderwijzers heeten en waartoe ik de eer heb te behooren. Zoowel griltjes als pjasjes worden daar gevuld, en zij zijn ons daarvoor zóó dankbaar dat zij zelfs achter onzen rug eerbiedige gebaren maken en ons speelsche blijken van gehechtheid in den vorm van papierproppen en kersepitten naar den bol schieten. De verhouding der pjasjes en griltjes onderling is, daar de zinnen hier nog slapen, eene met riemen of tasschen slaande, n. l. bij 't uitgaan der school, want in de klasse zelve laat het strenge toezicht hoogstens een venijnig knaepje toe. Ieder jaar heeft een proef plaats, examen geheeten en 't best te vergelijken bij de steekspelen en wedrennen uit den barbaarschen tijd; slechts waren het toen de slingers en de loopers waar het op aankwam, nu het holvat. Uit ieder vaatje wordt wat getapt ter keuring, hetgeen, door de vernuftige samenstelling van het binnenwerk kan geschieden zonder den inhoud te verminderen; het leégloopen begint eerst op later leeftijd. Op deze

examens draait ons gansche maatschappelijke raderwerk; zij openen ons de poorten tot alle heerlijkheid, of maken ons voor goed onmogelijk.

Het hierboven bedoelde onderwijs heet *lager* onderwijs, omdat het openstaat voor jengels uit de laagste standen. Dit vooral is de roem van onzen tijd, dat hij tot de hongerende jengels het woord van Nobel heeft gesproken: komt allen tot mij, die hongert, en ik zal u het brood der kennis geven. Wie het niet bij ondervinding weet, kan niet beseffen hoe heerlijk het is een jong feutje, dat met leêge maag en bevende lipjes zich op de schoolbank zet, te leeren van de zilvervloot en de heldendaden onzer voorvaderen, hem voor te rekenen hoeveel warme bollen van het dozijn hij zou krijgen zoo hij met drie andere jengels moest deelen. Dat is schoon, niet waar? Menigen bleeken jengel heb ik bij zulke lessen tranen van aandoening zien storten.

Ik zou dan ook volkomen tevreden zijn met mijn vak, indien ik niet zat te houden met een voorschift der wet ten opzichte van Greuth. U moet weten — ik heb er, meen ik, reeds van gerept — dat bijna geen enkele marsteut over Greuth denkt zooals een ander. De een beweert dat Hij er uitziet zooals wij, de ander dat Hij in 't geheel geen vorm heeft, een derde dat Hij in den hemel, een vierde dat Hij overal, een vijfde dat Hij nergens is. Omtrent Nobel gelooft de een dat hij een zoon was van Greuth, de ander dat hij een feut, de derde dat hij met Greuth en een zekere Spiritus één is, een vierde dat hij een bedrieger was. Daarnaast staan kleinere verschillen, bijv. of Nobel over het water heeft geloopt, of hij al dan niet onze zonden heeft afgewaschen, of onze jengels hem reeds moeten belijden op hun eerste of eerst op hun 18de jaar, en zoo honderden vraagpunten, het een al gewichtiger voor ons geluk dan het andere. En gij moet niet denken dat wij ons deze zaken be-

twisten als een soort tijdpassering of eloquentiespel — neen, wij zijn feuten van karakter en hebben elkaar vroeger, in den ruwen tijd, om deze dingen doodgeslagen, verbrand, of gepijnigd. Thans, in de periode van beschaving, nemen wij elkaar slechts het brood er voor uit den mond.

De rampzaligen nu, die over zulk een vraagpunt anders denken dan wij, heeten »andersdenkenden» en zulke andersdenkende jengels moet ik bij het onderwijs ontzien. Ik moet »eerbied» hebben voor hunne »greuth-begrippen». Dat zou nu misschien wel gaan, daar zoo'n jengel over die dingen in het geheel niet denkt, maar ik moet tevens de nobelingsche deugden, waarover ik u vroeger schreef, bij hen aankweken. Hoe kan ik hen nu de deugden van Nobel leeren, als ik niet eens over Nobel mag praten? Of hoe kan ik Nobelingsche deugden kweken bij jengels, die t'huis hooren dat Nobel een bedrieger is geweest? En Greuth mag ik ook al niet noemen, want dan kwets ik den jengel van een stinkfeut (1). Maar als ik hem *niet* noem, kwets ik de jengels die Zondags naar de kerk gaan om een knoop in 't zakje te gooien en de centen versnoepen. Dit is een dekselsche toer voor ons onderwijzers, maar 'slands Regeering zal het wel 't beste weten en ik, met slechts twaalf honderd gulden 's jaars traktement, mag in geen geval meêspreken. Ik sla er mij dus zoo goed mogelijk door, maar voel soms den wensch bij mij opkomen dat de inspecteur van het Lager Onderwijs eens twee uur lang over Greuth's wijsheid en Nobel's deugden moest spreken, zonder de namen van Greuth en Nobel te noemen.

Na het lager onderwijs komt het middelbare, bestemd voor jengels van 13 tot 18 jaar. Dit onderwijs is pas in den laatsten tijd uitgevonden, om de pjasjes en griltjes van den middenstand zoo vol te tappen dat er niets meer bij

(1) Vrijdenker.

kan. Het ingieten heeft hier dan ook zijn grootste volkomenheid bereikt. Tal van leeraren en leeraressen staan dagelijks uren lang te pompen, om ontelbare leerstukken in de middelbare holvaten te doen vloeien. Door zware examens worden zij daarna, als fijne flesschen, gekurkt en gelakt. De geleerdheids-fabricatie is in de middelbare inrichtingen opgedreven tot een razende machinerie, met snorrende wielen en drijfriemen. Dit was noodig, vooreerst wijl de jengels hier den tijd naderen dat zij met hunne knapheid geld moeten verdienen, en ten tweede omdat ook de middenstand, die meer en meer gebrek gaat lijden, moest worden tevreden gesteld. Het streelt een burgerouder wanneer zijn jengel vakken leert, waarvan hijzelf de namen niet eens kan onthouden, en als hij tot den bedelstaf geraakt bedenkt hij met vreugde, dat zijn kroost althans op Mars rondloopt met evenveel verwarring in den bol als de jengels van rijken en voornamen.

Boven op de onderwijsladder staat de hoogeschool of abracademie. Zij is uitsluitend bestemd voor de aanzienlijke en rijke jengelingschap, daar deze het overwicht moet behouden over de groote massa en daarmede de ambten en bedieningen waartoe de abracademische examens recht geven.

De leeraren bij dit onderwijs, »prop-pen» genaamd, hebben echter te kampen met een eigenaardige moeilijkheid, de *bonsens* (2). Bonsens is een verkeerde neiging in ons denkvermogen, die ons drijft om op eenvoudige wijze vragen op te lossen, welke in 't belang der Maatschappij ingewikkeld en slepend moeten blijven. Zoo zal de bonsens aan ieder op Mars genoeg willen geven, in plaats van aan enkelen alles; een zieke gewoon genezen in plaats van hem wetenschappelijk aftemaken; een twist eenvoudig beslechten, in plaats van eindeloze uitvluchten toetelaten; ieder over Greuth laten denken zooals hij wil, in plaats van dit kerkelijk voorteschrijven; oude snuiters raadsels la-

ten schrijven, zonder zich het hoofd te breken met wat zij mogen hebben bedoeld; vorsten zonder verantwoordelijkheid afschaffen, in plaats van anderen voor hen verantwoordelijk te stellen; hongerige feuten te eten geven, in plaats van hen voorterekenen dat zij meer krijgen dan vroeger. Ik vraag u, pjas, wat werd er op deze wijze van onze groote fortuinen, onze verdienstelijke geneesheeren, bekwame juristen, constitutioneele monarchen, greuthnologen, littravoren, en numerosgroepadoros?

De hoogste belangen in de maatschappij, dat wil zeggen de belangen der hoogsten in de maatschappij, zouden immers met voeten worden getreden!

De taak nu van den prop aan onze abracademiën is, het gezond verstand bij den hengst (3) te verstikken door geleerde joctrines. Hiertoe behoort veel takt, want onze twintigjarige pjas is zeer vrijheidlievend en het hooger onderwijs moet dus voor hem aantrekkelijk blijven door schijnvrijheid. »Vrije wetenschap!» is de leus, waaronder de vrijheid der wetenschap moet worden aan banden gelegd. De beste prop is dus hij die, onder den schijn van zijne hengsten in volle vrijheid te dresseeren, hen het stevigst houdt aan het lijntje der leerstukken. Gelukkig hebben onze hoogleeraren hierin groote bedrevenheid verkregen. De belangen der hoogsten in de maatschappij zijn in hunne handen, en die der door hen gekweekte staatsdienaren, volkomen veilig.

Ontelbaar zijn de vakken, waarin aan de hoogeschoolen onderwijs wordt verstrekt. Wie in een groep daarvan met succès examen heeft afgelegd, ontvangt een officieel bewijs dat hij behoort tot de knapsten in den lande. Daardoor ligt de weg voor hem open om hooger te klimmen dan alle anderen. En dit, goede aardpjas, is op Mars toch maar het doel van alle eerbiedwaardig streven.

Oprecht bilklappend

S. HOLLEBUUK.

(2) Gezond verstand.

(3) Student.